

**DIES DVODECIMA MAII
DE SANCTIS MARTYRIBVS
NEREO ET ACHILLO EVNVCHIS,
FLAVIA DOMITILLA, EVPHROSYNA ET
THEODORA, VIRGINIBVS ROMANIS,
TERRACINÆ IN LATIO
ACTA MARTYRII**

Ex plurimis pervetustis Mss.

PROLOGUS.

Nisi studia Catholicorum securitatis suæ somno aquiescerent, nulla posset ratione impietas hæreseos limites invadere pietatis, ad evigilandum nos stimulis suis exulcerans. Et tamen segni quadam evigilantia ac fastidiosa cura d strenuis & sollicitis obviantes, negligimus agnos, quos pro certo de ovili amittimus, luporum morsibus devorandos. Unde juxta eorum sollicitudinem qui ante nos fuerunt orthodoxorum, [Provocantur alii ad Acta Martyrum scribenda.] provinciæ nostræ martyria aliquanta colligens de Græco transtuli in Latinum: dans exemplum hoc diversarum provinciarum studiosis, ut sicut nos in nostra, ita illi in suis provinciis transferant consummata martyria: ut populi excolentes & venerantes eos, quos pro nomine Domini nostri Jesu Christi passos agnoscunt, sciant quo studio belli, victoriarum triumphos portantes, ad Regem ovantes atque lætantes pervenire meruerunt.

CAPUT I.

**Matrimonii incommoda & virginitatis pulcritudo, S.
Domitillæ proposita a SS. Nereo & Achilleo.**

[2] Primum itaque ad ædificationem omnium, quorum est studium placendi Deo, sumamus Domitillam nobilissimam Virginem, a neptem Domitiani Imperatoris. Hæc habuit Nereum & Achilleum eunuchos cubicularios, quos beatissimus & sanctissimus Apostolus Dei Petrus lucratus fuerat Christo. [SS Nereus & Achilleus dissuadent S. Domitillæ nuptias,] Hi dum viderent dominam suam gemmis ornari, & purpureis vestibus atque auro textis indui, dixerunt ei: Quanto studio ornaris in corpore, ut filium Consulis Aurelianum, hominem mortalem, maritum accipias. Si tanto studio ornabaris in anima, filium Dei, immortalem Regem, poteris adipisci sponsum; qui etiam teipsam æternam faceret, & numquam tibi neque ornamentis tuis neque gaudiis tuis finem permetteret & terminum evenire. Respondit eis Domitilla, & dixit: Quæ potest esse melior caritas, quam habere virum; suscipere filios, per quos posteritas dulcissima possit propagari; & tam generis dignitatem, quam memoriam nominis non delere? Postremo quam asperum est delectationes ipsas contemnere, & vitæ ipsius suavitate non perfrui, & quasi non sit natus in hac luce, quæcumque sunt corpori dulcia non amare?

[3] Ad hæc Nereus respondit & dixit: Tu delectiones unius puncti vides, & quæ sequuntur per annum totum pericula non vides. [exaggerando incommoda matrimonii:] Primo enim cum te ab integritate, quæ & tecum nata est, separaveris; perduto nomine virginis, mulier nuncupaberis: & quæ numquam ingenuitati tuæ dominari passa es nec parentes; patieris dominum tui corporis extraneum hominem, qui te quasi vilissimo abutatur imperio, ut nullius tibi confabulatio sine litis periculo vel discrimine d cedat: non affines, non nutrices, non vernaculi tecum nutriti, erunt tibi affabiles:

periclitabitur sermo, [ob maritorum zelotypiam,] periclitabitur aspectus, periclitabitur auditus, & quidquid simpliciter egeris malis suspicionibus coarctabitur. Respondit Domitilla & ait: Scio matrem meam passam patrem meum zelotypum, & in hac injuria per longa tempora difatigatam, num quidnam & ego talem habebō? Achilleus dixit: Omnes sponsi, antequam sponas suas accipiant, humiles se & mansuetissimos fingunt; postea vero quales se celaverint produnt; & si luxuriosi fuerint, ancillas diligunt, easque, dominas suas contemnentes & pro nihilo habentes, [& luxuriam,] superba iracundiæ intentione defendunt; & has non tantum verbis, at etiam verberibus ulciscuntur: & cum injuriosus sermo a pia matre dictus vix sufferri potuerit, pugni interdum, durissimis ictibus juncti calcium, ingeruntur.

[4] Sed esto, quod neque luxuriosus sit, neque zelotypus, [& ob ærumnas prægnantium,] sed potius probetur lenis & blandus; videamus nunc quæ pro certo mulierem incommoda subsequantur. Conceptum enim in utero pondus die noctuque portabit invita: quo pondere efficitur ægra, tumens, pallida, vix suis pedibus incedere prævalens; ciborum utilium perferens fastidia, cibis noxiis dilectatur: nonnumquam etiam sinus ipse interior aut abundantia sanguinis inflammatur, aut humoris nimietate algescit, aut siccitatis macie constringitur, aut pinguedine coarctatur: ex quibus causis intra uteri secreta concepto foetu morbi nascuntur, ex quibus solent debiles nasci, curvi & claudi. Plerumque etiam in ortu suo positi, ab itineris rectitudine versantur: [& parturientium,] & non solum mulierum oculis feminea earum occulta manifestantur, sed etiam virorum ignotorum pro arte medicinæ nudantur, ita ut soleant artibus proferri membra concepti, qui matrem suam antequam nascatur interficit, cum ipse prius incipiat occidi quam nasci. Solet etiam surdus atque mutus, aut plenus vulneribus, aut

etiam cum dæmonio procreari, ut prius quaerere exorcistam necesse sit quam nutricem.

[5] Respondens quoque Nereus dixit: O quam beata est virginitas sancta, [laudatur virginitas,] quæ ab his omnibus est necessitatibus aliena, & est Deo amabilis, & omnibus Angelis cara: quam qui habet, similis est Deo; qui autem non habet similitudinem Dei, ideo non habet, quoniam integritatem perdidit & corruptionem invenit: cujus quidem reatum mulier per pœnitentiam evadere potest, ipsam vero integritatem recuperare jam non potest. Heu! quantæ dementiæ est velle se subdere libidini alienæ! Heu! quam nimicæ inconsiderationis est, ut quæ poterat, cum gaudio & laudibus hominum & Angelorum, [sed post amissionem non recuperabilis:] integritatis expectare præmium & coronam perpetuam; cum planctu pœnitentiam pro ipsa pollutione necesse habebit quærere, ut queat ad indulgentiam pervenire! Omnis namque sanctitas, cum per aliquam voluntatem aut necessitatem amissa fuerit, ad statum suum per pœnitentiam & ad suam gloriam revocari potest: sola virginitas ad statum penitus revocari non potest. Reatus autem ejus per lacrymas pœnitentiæ expelli potest, ipsa vero integritas, ut diximus, penitus revocari non potest, ita ut ad statum pristinæ sanctitatis attingat. Omnia ergo perdita recuperari possunt, sola virginitas perdita recuperari non potest. Neque enim per pœnitentiam suam mulier, cum ad indulgentiam facti sui pervenerit, poterit etiam ad hoc adjungere, ut virgo fiat, cum semel amiserit integritatem cum qua nata est.

[6] Satis amica Deo, Patri, & Filio, & Spiritui sancto familiaris probatur esse virginitas. [virtutumque prima & martyrio proxima,] Nam sicut Reginæ persona omnium & nobilium & illustrium matronarum antefertur; ita & virginatas omnium virtutum dignitatem excedit: ita ut secundum locum post Martyres teneat, & sit inter virtutes

ceteras prima. Serviunt enim illi universæ virtutes, & quasi Augustæ cubiculariæ suæ, ita obediunt imperiis suis. Blanditur ei fides, amplectitur eam spes, osculatur eam caritas; & omnes quæ adstant in conspectu Regis cælorum, patientia, perseverantia, constantia, contemptus mundi, vigilantia, hospitalitas, misericordia, sollicitudo, scientia, veritas, probitas, tolerantia; omnes istæ, quæ sunt memoratæ, & quæ non sunt memoratæ virtutes famulantur ei. Inter frondes Paradisi & vitæ æternæ immarcessibiles flores, inter nemora Angelorum & prata umbrosa & sanctis odoribus exhalantia: ubi vita æterna naribus assumitur, ubi aër ipse habet odori virtutem, ut qui eum naribus suis assumpserit, [& in cælo coronanda:] ultra tristis esse non possit, ultra nulla in eum possit dominationem exercere infirmitas, nullus dolor, nulla tristitia; sed semper erit gaudens, semper exultans anima, & semper de vitæ suæ perpetuitate segura.

ANNOTATA

Neptis ut alibi sæpe pro consanguinea sumitur. Nam, ut infra num. 9, Plantilla mater ejus fuit soror Clementis Consulis. Hic vero a Suetonio lib. 8. cap. 15 dicitur patruelis Domitiani Imperatoris.

CAPUT II.

Vlteriora ad Virginitatem incitamenta, veli sacri susceptio.

[7] Ad hæc Achilles dixit; Hæc frater meus commemorat parva sunt; & quasi de fluvio immenso unum sextarium sumit, atque immerso sinu tenet, ipsius autem aquæ mensuram colligere computando non prævalet: ita & vitæ illius quæ futura sunt gaudia & delicias nullus sermo explicare sufficiat, nulla cogitatio invenire, nulla disputatio comprehendere. Volo autem & hoc non intermittere, quod etiam hic in isto seculo virginitas non

perdet ingenuitatem suam, non timet virilem audaciam, non est subjecta homini corruptori qui coinquinat mundam, designat signatam, frangit integram, captivat liberam; & ingenuam a Deo factam, & ipsi Deo & omnibus Sanctis caram, libidini suæ facit violenter ancillam. [Inculcatur durities maritorum,] Post hæc intra parietes domesticos quasi in privato carcere continet clausam, salutari non sinit, videri etiam a suis parentibus prohibet, nutritores & nutrices & affines quasi hostes a consolatione & confabulatione excludit, nec ipsa infantum alloquia libere patitur, dum timet per eos agnosci a parentibus suas quas exercet in muliere injurias. Et hæc sunt quæ habuerat in virgine falsissima blandimenta. Mentior, si numquam est factum, & non magis minora satis memoraverim mala, quam solet exercere virilis superbia, agente Angelo Dei sancto, virginitatis patrono, eo quod hanc a se excludi permisit cum qua nata est & lactata, [& Angelus qui virginitatis patronus est,] cum qua a cunabulis & risit & flevit; hanc integritatem permisit proiici de prædio suo, quam nascendo a Creatore suo suscepit; & locum ejus fecit inimicam corruptionem invadere, cum ejicitur inde integritas, quæ semper ibi ex quo nata est mansit, & introducitur corruptio, quæ numquam ibi ex quo vivere cœpit, accessit. Et quoniam diximus Patronum habere sanctam virginitatem Angelum Domini, qui mulierem factam objurgat & increpat; faciamus vocem ejus rationabiliter objurgantis.

[8] Dic mihi, o homo, in quo te læsit virginitas, ut illam a te projicias, & in locum ejus inimicam admittas? Quando de utero matris tuæ existi tecum nata est, [inducitur eam laudans] tecum lactata; tecum fuit semper, & a tuo consortio non recessit; tecum flevit fletus infantiaë, tecum inter blandimenta & nutrimenta lactata est, tecum cibata, tecum potata: cum tædio corporis tui tecum tædiata est, cum angustiis infirmitatum tuarum tecum angustiata est: tecum cum vigiles vigilavit, tecum cum dormires

dormivit, cum surgente surrexit, cum stante stetit, cum sedente sedit: cum vestireris vestita est, cum ornaueris ornata est, cum esuriente esuriit, cum epulante epulata est; tecum litteras didicit, tecum grammatico magisterio erudita, tecum oratoris imbuta facundia, tecum Christi corpore refecta, tecum facta catechumena, tecum baptizata est, tecum Christi sanguine est consecrata: [ejusque delicias in Christo explicans,] simul tecum venit ad nuptias Christi & Ecclesiæ, ubi thalamus ejus gemmis virtutum instructus in ornamenta mundarum mentium quotidie pulchrescit, de quarum nuptiis quotidie innumerabilis nascitur multitudo, in tantum ut pater sit nascentium Christus, & mater filiorum Ecclesia; tamen thalamus non læditur, quia pater Christus sponsus esse non cessat, & Ecclesia sponsa esse non desinit. Semper enim Christus & sponsus & pater est, semper Ecclesia & sponsa & mater est, quæ parere non desinit, & virgo immaculata esse non cessat. In amplexu enim Christi ampliatur potius integritas quam fugatur, & in partu Ecclesiæ, crescit potius virginitas quam decrescit. Hujus ornamenta vario gemmarum splendore coruscant, ab hujus ore procedunt melliflua legis eloquia & perpetua virginibus blandimenta. O felix & sancta virginitas! Quæ adhuc inter homines peccatores in terra posita, his tam magnis lætitiis frueris; quales putas inter Angelos post hæc habitura eris in cælis, quam carissima eris Angelis? quam melior istis labentibus regnis, quam ornatior omnibus pretiosissimis gemmis? Omni hora habes tecum juvenem pulcherrimum Christum, Dei Omnipotentis filium, diadematum decore, auricomum, splendidum & fulgentem, corusco cæli potius micantem lumine. Nam cum sol ejus servus probetur & famulus, quanta potest esse pulcritudo domini, cum tanta pulcritudo sit servi? Hic semper tecum erit, o sancta virginitas, tecum inter omnes Sanctos in blandimentis æternis & spiritualibus perseverat, tecum semper inter Angelos lætus exultat. Elige nunc, quem velis: an istum qui æternus est cum

æternis deliciis; an hominem moriturum, cujus simul sunt cum eo & ipsæ deliciæ perituræ.

[9] Hæc & his similia persequentibus Nereo & Achilleo, Domitilla Virgo prudentissima dixit: [quibus S. Domitilla ad illam inclinata,] Utinam ad me olim hæc Dei scientia pervenisset, & numquam ego nomen sponsi suscepissem, & potuissem sine labore titulum sanctitatis hunc assumere; & sicut baptizata idolorum culturam deserui, sic instructa carnale hoc commercium contempsissem. Nunc autem quomodo vobis Deus aperuit os ad lucrandam animam meam; ita ipsum credo quod aperiat vobis consilium suum, ut possit per vos hoc quod pro ejus amore cupimus adimpleri. Tunc Nereus & Achilleus perrexerunt ad S. Clementem Episcopum, & dixerunt ei: Licet gloria tua tota in Domino nostro Jesu Christo sit posita, [a S. Clemente ad id invitato,] & non de humana, sed de divina dignitate glorieris; scimus tamen Clementem Consulem patris tui fuisse germanum: Hujus soror Plautilla nos in famulos comparavit, & tunc quando a Domini Petro Apostolo verbum vitæ audiens credidit & baptizata est, & nos simul secum & cum filia Domitilla sancto baptismate consecravit. Eodem anno Dominus Petrus Apostolus ad coronam martyrii properavit ad Christum, & Plautilla corpus terrenum deseruit. Domitilla vero filia ejus cum Aurelianum illustrem haberet sponsum, a nostra parvitate didicit sermonem, quem nos ex ore Apostoli didicimus: quia virgo, quæ propter amorem Domini in virginitate perseveraverit, Christum mereatur habere sponsum, cum quo in æternis deliciis & gloriis perseveret perpetuis. Hæc & his similia audiens a nobis cupit nunc virginitatis suæ votum manibus tuis velamento sacrari. Quibus Clemens Episcopus ait: Tempus est, ut video, in quo & mea, & vestra, & ipsius vocatio hac occasione ad martyrii palmam attingat, sed quia præceptum Domini nostri Jesu est, [imposito velo virginitatis consecratur.] ut non timeamus eos qui

occidunt corpus, contemnamus hominem mortalem, & Principi vitæ æternæ totis viribus obtemperare nitamur. Tunc sanctus Clemens veniens ad Domitillam, consecravit eam.

CAPUT III.

Exilium in Pontiana insula. Certamen cum discipulis Simonis Magi: de hoc exquisitum iudicium Marcelli cujusdam Romani.

[10] Et quia longum est per ordinem singula perscribere, quæ mala sponsus ejus Aurelianus exercuit circa Domitillam furiis plenus: hic articulum ad rerum exitum transferamus. Impetravit a Domitiano Principe, ut, si sacrificare contemneret, Pontianæ insulæ subiret exilium: [Exules in Pontiana insula cum S. Domitilla] in quo exilio se extorquere posse arbitrabatur, ut a proposito perseverantiæ animum sanctæ Virginis revocaret. Igitur cum esset in Pontiana insula exiliata, simulque ibi essent cum ea Nereus & Achilleus, erant ibi exiliati duo malefici, discipuli Simonis: unus ex eis vocabatur Furius, alius Priscus. Hi ergo duo omnem pene insulam fallendo magicis signis, fecerant Simonem magum pro Dei filio venerari & credi; [ad refellendos sequaces Simonis magi,] Petrum vero inimicum sine causa fuisse. Cumque obsisterent eis Nereus & Achilleus, essetque copiosa multitudo quæ eos defenderet, dixerunt populis Nereus & Achilleus: Marcellum nostis, Marci Præfecti Urbis filium? Responderunt: Quid hunc nesciat? Dicunt eis Nereus & Achilleus: Hujus testimonium admittitis de Simone & Petro? Responderunt, Valde stultus est, qui tali personæ non credit. Qui respondentes dixerunt: Præstate ergo salutem vestræ, & quousque litteras nostras accipiat & rescribat nobis, tam de beato Petro Apostolo quam etiam de Simone Mago, tollite vos a doctrina eorum: facta autem epistola nostra, eligite unum ex vobis qui ad eum deferat, quam nos in conspectu vestro cupimus recitari: ut

dum ille scripserit, in vestro conspectu nihilominus recitetur. Placuit autem omnibus hoc dictum, & cum litteris Sanctorum Nerei & Achillei suum hominem direxerunt.

[11] Textus autem epistolarum iste est: Nereus & Achilleus, servi Jesu Christi, [mittunt epistolam ad Marcellum,] fratri & condiscipulo Marcello salutem æternam. In ergastulo Pontianæ insulæ exiliati, propter nomen Domini nostri Jesu Christi, gaudemus: sed gaudium nostrum fatigant Furius & Priscus, discipuli Simonis, qui pro magicis artibus hic exiliati sunt. Asserunt enim quod innocens fuerit Simon, & Apostolus Petrus sine causa exsecratus sit eum. Cumque diceremus omnibus, ut nemo eis crederet; asseruimus idoneam & illustrem fidei tuæ personam, quæ possit suis eos informare scriptis, quæ & qualis fuerit vita ejus. Quoniam cum fueris ejus discipulus, universas ejus agnoveris actiones: quæ petimus ut ea scribere non moreris, ut possint innocentes ab eorum fallaciis liberari. Gratia Domini nostri Jesu Christi sit tecum. Finiunt scripta Nerei & Achillei. Incipit rescriptum Marcelli.

[12] Marcellus servus Christi sanctis Confessoribus Nereo & Achilleo: Lectis litteris vestris gaudio sum repletus, cognovi enim esse vos constantes & fide & opere, & solícite pro veritate pugnare. [Respondet hic,] Et quoniam memorastis objectum vobis hoc quod Simon innocens fuerit, retexam ex parte aliqua vitam ejus, ut ex paucis cuncta cognoscantur. Ego enim cum ejus essem discipulus, malignum & infanticidam & maleficum illum exfractorem agnoscens, [se a Simone defecisse ad S. Petrum] deserui eum, & adhæsi Domino meo S. Petro Apostolo. Quem cum Simon magum diceret, & populum Romanum in ejus odium excitaret; subito in loco, in quo Petrum Simon arguebat, transibat vidua cum ingenti populo clamosisque vocibus & luctu, efferens unicum

filium suum. Tunc ait Petrus ad populum, qui credebat Simoni: Accedite ad feretrum, & deponite illum qui mortuus ducitur: [cum puer mortuus, ab illo solum esset motus,] & qui eum suscitaverit, hujus vera fides esse credatur. Quod cum fecisset populus, dixit Simon: Modo, si eum suscitavero, interficietis Petrum? Responditque omnis turba: Vivum eum incendemus. Tunc Simon invocatis omnibus dæmoniis, ministerio eorum cœpit agere, ut moveretur corpus. Quod populi videntes cœperunt clamare in laudem Simonis & in perniciem Petri. Tunc Petrus, vix impetrato silentio, ait ad populum: Si vivit, loquatur, ambulet, accipiat cibum, revertatur ad domum suam. Quod si hoc non fecerit a Simone sciatis vos falli. Ad hæc populus una voce clamabat dicens: Si hoc non fecerit Simon, pœnam quam Petro posuit ipse patiatur. Simon vero fingens se iratum, fugam petebat. Populus vero tenuit eum cum ingenti exprobratione, & custodiebat eum. [sed a S. Petro vere resuscitatus,] Tunc Petrus, expandens manus suas ad cœlum, dixit: Domine Jesu Christe, qui nobis discipulis tuis dixisti: Ite in nomine meo & dæmonia ejcitate, infirmos curate, & mortuos suscite; excita puerum istum: ut omnis hæc turba cognoscat, quia tu es Deus, & non est alius præter te, qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas in secula seculorum. Amen. Exsurgens autem puer venerabat Petrum, dicens: Vidi Dominum Jesum Christum, jubentem Angelis & dicentem: Ad petitionem amici mei Petri, [Simon, autem liberatus ne in ignem projiceretur.] restituatur orphanus viduæ matri suæ. Tunc omnis populus una voce clamabat: Unus est quem prædicat Petrus. Simon vero cœpit fugere. Populus autem tenuit eum: & dum vellent eum in ignem mittere, misit se Petrus in medium, & liberavit eum dicens: Magister noster hoc nos docuit, ut pro malis bona reddamus.

[13] Cum ergo evasisset Simon, venit ad me, & putans me nescire, quod factum fuisset, canem immanem, quem vix

catena ferrea vinctum tenebat, hunc ligavit in ingressu dicens: [aut a cane quem adduxerat] Videamus si Petrus, qui solet venire ad te, poterit ingredi. Sed post unam horam venit Petrus, & facto signo Crucis solvit canem, & dixit ei: Vade obloquere Simoni. Desine ministerio dæmonum decipere populum, pro quo Christus suum sanguinem fudit. Videns autem ego tanta mirabilia, cucurri ad Petrum: & genibus ejus provolutus, excepi illum in domum meam; Simonem vero expuli cum dedecore. Canis autem omnibus blandus effectus, solum Simonem persequabatur: quem cum misisset subtus se, cucurrit Petrus clamans & dicens: Præcipio tibi in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut non figas morsum in aliquam partem ejus corporis. [occideretur.] Canis autem nullum ejus contingere potuit membrum, sed vestimenta ita morsibus attrectavit, ut nulla pars ejus corporis tecta remaneret. Populus autem omnis, & præcipue pueri, simul cum cane post eum tamdiu cucurrerunt, quamdiu illum cum ululatu quasi lupum extra muros civitatis ejicerent.

[14] Post hæc autem, opprobrium hujus pudoris non ferens, [quem postea sub Nerone vicit Petrus,] per annum unum nusquam comparuit. Postea vero invenit, qui eum Neroni Cæsari insinuaret: sicque factum est, ut homo malignus malignum, imo pejorem se suis amicitiiis copularet. Posthæc etiam apparuit Dominus Apostolo Petro, per visionem dicens: Simon & Nero, pleni dæmonibus, adversus te cogitant: noli timere, quia tecum ego sum, & dabo tibi servi mei Apostoli Pauli solatium, qui cras Romam ingredietur: cum quo post septem menses simul habebitis contra Simonem bellum, & postquam ejeceritis & viceritis eum, simul ad me venietis ambo victores. [& cum S. Paulo martyrio est coronatus.] Quod & factum est. Nam altera die venit Paulus. Quo autem ordine se viderunt & post septem menses conflictum habuerunt cum Simone, quoniam hic fuistis & vidistis oculis vestris, superfluum habui vos docere quod nostis,

cum S. Linus Græco sermone omnem d textum passionis eorum ad Ecclesias orientales scripsit.

CAPUT IV.

Acta vitæ & obitus S. Petronillæ, ac martyrii SS. Feliculæ & Nicomedis Presbyteri.

[15] De a Petronilla vero filia Domini mei Petri Apostoli, quis ejus exitus fuerit, [S. Petronilla] quia interrogastis, sollicite breviterque intimabo. Petronillam itaque bene nostis, voluntate Petri paralyticam factam: nam recolo interfuisse vos, cum apud ipsum plurimi discipuli ejus reficeremus, & contigit ut Titus diceret Apostolo: [a S. Petro sanatur.] Cum universi a te salventur infirmi, quare Petronillam paralyticam jacere permittis? Apostolus ait: Sic expedit ei. Sed ne existimetur impossibilitas ejus incolumitatis meis sermonibus excusari, ait ad eam: Surge, Petronilla, & ministra nobis. Et statim surrexit sana, Ministerio autem expleto jussit eam redire ad grabatum. At ubi in timore Dei cœpit esse perfecta, non solum ipsa salvata est, verum etiam plurimis recuperavit in melius suis orationibus sanitatem. Et quoniam nimis speciosa erat, venit ad eam Flaccus Comes cum militibus, [a Flacco Comite in uxerem,] ut eam sibi uxorem assumeret. Cui Petronilla ait: Ad puellam inermem cum militibus armatis venisti: si uxorem me habere vis, fac matronas & virgines honestas ad me post tres dies venire, ut cum ipsis veniam ad domum tuam. Factum est autem ut trium dierum acceptum spatium Virgo sanctis jejuniis & orationibus occuparetur, habens secum sanctam Virginem Feliculam collactaneam suam, in Dei timore perfectam. Tertio itaque die veniens ad eam S. Nicomedes Presbyter, celebravit mysteria Christi. Virgo autem sacratissima, mox ut Christi Sacramentum accepit, reclinans se in lectum, emisit spiritum. Factumque est, ut omnis turba matronarum & virginum, quæ fuerant a Flacco adductæ, exequias funeris sancte, Virginis celebrarent.

[16] Flaccus autem vertens animum, dixit ad Feliculam; Unum tibi elige e duobus, aut esto uxor mea, [S. Felicula neque nubere Flacco neque diis sacrificia reconsentiens,] aut diis sacrificia. Cui S. Felicula respondit: Nec uxor tua ero, quia Christo sacrata sum: nec immolabo idolis, quia Christiana sum. Tunc Flaccus tradidit eam Vicario, & fecit eam in tenebroso claudi cubiculo, sine cibo per septem dies, in quo dicebant ei uxores custodum; Quare vis mala morte mori? Accipe virum nobilem, divitem, juvenem, elegantem, Comitem & amicum Imperatoris. Audiens hæc Felicula, [post dierum 14 inedia] nullum sermonis objiciebat omnino responsum, nisi hoc: Virgo Christi sum, & præter ipsum nullum omnino accipio. Ejecta autem post septem dies, ducta est ad virgines Vestæ, & ibi per alteros septem dies sine cibo permansit. Nulla enim ratione potuerunt eam ad hoc adducere, ut de earum manibus cibum acciperet. [in eculeo suspenditur:] Post hæc levata in eculeo clamabat, dicens: Modo cœpi videre amatorem meum Christum, in quo amor meus fixus est. Dicebant autem omnes ad eam, & ipsi qui torquebant eam: Nega te Christianam esse, & dimitteris. Felicula autem clamabat. Ego non nego amatorem meum, [projicitur in cloacam:] qui propter me felle cibatus, aceto potatus, spinis coronatus, & cruci affixus est. Post hæc deposita & præcipitata est in cloacam.

[17] Sanctus autem Nicomedes Presbyter in speculis positus occulte levavit corpus, & pernoctanter in biroto perduxit ad cassellam suam, [S. Nicomedes ob ejus corpus sepultum] septimo milliario ab Urbe Roma via Ardeatina, & ibi eam sepelivit: in quo loco fructificant orationes ejus usque in hodiernum diem. Pervenit autem ad Flaccum hoc fecisse Nicomedem Presbyterum, & fecit eum teneri & duci ad sacrificandum. Qui cum diceret; Ego non sacrifico, nisi Deo omnipotenti qui regnat in cælis, non his diis qui in templis quasi in carceribus clausi custodiuntur. Cum hæc & multa talia diceret, [plumbatis

cæsus obit,] plumbatis diutissime cæsus migravit ad Dominum. Corpus vero ejus in Tiberim præcipitatum est. Clericus vero ejusdem Presbyteri, nomine & opere Justus, collegit corpus ejus, & posuit in biroto suo, & duxit ad horticellum suum juxta muros via Nomentana, & illic sepelivit illud: in quo orantes Dominum, consequuntur quæ postulant interventu Martyris ejus, qui passus est pro nomine Domini nostri Jesu Christi. Expliciunt scripta Marcelli, missa ad Nereum & Archilleum. Incipiunt rescripta de passione eorum.

ANNOTATA

S. Petronilla colitur 31 Maji, ad quem diem omnia exacte explicantur: sed vel Sanctorum epistola supra proposita non habetur integra, vel alias illi de Petronilla quæsierunt, quia de ea nullum ibi verbum, vel denique diversa hæc est epistola a priori, respondens alteri epistolæ Martyrum, nunc non extanti.

Berotum, vehiculum duarum rotarum, pro quo in Mss. Birote, byrote & pyrode etiam legitur.

CAPUT V.

Acta martyrii SS. Nerei & Achillei, item SS.
Eutychetis, Victorini & Maronis.

[18] Eutyches, Victorinus & Maro, servi Domini nostri Jesu Christi Marcello. Sicut venerunt litteræ tuæ ad sanctos Nereum & Achilleum, [SS. Nereus & Achilleus] jam transierant triginta dies, quod pervenerant ad coronam. Flavia enim Domitilla Virgo illustrissima, immo Christianissima, cum isti sui eunuchi docuissent eam credere Christo, & ipsi suam virginitatem servare; Aurelianus sponsus ejus contemptus ab ea, fecit eam Christianitatis titulo in hanc insulam religari. Ipse vero Aurelianus veniens huc, [Aureliani jussu cæsi,] cœpit

Nerei & Achillei animum attentare, putans se per ipsos Virginis animum commovere. Sancti vero execrantes dona ejus, & magis Domitillæ fidem corroborantes, [Terracina capite plectuntur,] ideo verberibus ab eo gravissimis attrectati sunt; atque ad Terracinam depositi, a Memmio Rufo sunt traditi Consulari. A quo cum eculeo & flammis compellerentur ad immolandum idolis, & dicerent se a B. Petro Apostolo baptizatos nulla ratione posse idolis immolare, capite cæsi sunt. Quorum corpora rapuit Auspicius, discipulus eorum, nutritor sanctæ Virginis Domitillæ: qui etiam naviculæ imponens adduxit, & in prædio Domitillæ in crypta arenaria sepelivit, in via Ardeatina, [& sepeliuntur ab Auspicio discipulo.] a muro Urbis milliario uno semis, juxta sepulcrum in quo sepulta fuerat Petronilla, Apostoli Petri filia. Hæc nos ipso Auspicio referente cognovimus, qui eorum corpora & rapuit & sepelivit. Erit caritatis tuæ solícite circa nos agere, & aliquem ad nos talem dirigere, qui & nos de tua & de nostra sospitate faciat lætiores. Dies natalis eorum quarto Idus Majas.

[19] Accepto hoc scripto, Marcellus germanum suum misit ad insulam: qui fuit cum his Confessoribus Christi per annum, postea vero ad Marcellum reversus hæc retulit. [SS. Eutyches Victorinus & Maro,] Cum Aurelianus post martyrium Nerei & Achillei ageret, ut ad Domitillæ possit pervenire consensum; dictum est illi a quodam, quod majorem haberet caritatem, cum Eutychete & Victorino & Marone, quam habuerat cum eunuchis suis Nereo & Achilleo, qui eam docuerant Christo credere. Unde factum est ut a Principe Nerva peteret eos sibi donari, si sacrificare nolissent. Qui cum viriliter agerent d Eutyches, Victorinus & Maro, atque minas Aureliani penitus non curarent, deposuit eos de insula, [in agros relegati ab Aureliano,] & quasi servos per sua prædia singulos divisit, Eutychen in sexto decimo ab urbe, via Nomentana; Victorinum vero in sexagesimo, Maronem

vero in centesimo trigesimo, in eadem Salaria via: jussitque eos in terram fodere per totum diem, ad vesperum vero cantabrum manducare. Sed Deus omnipotens dedit eis gratiam in locis peregrinis. Nam Eutyches Conductoris loci filiam a diabolo liberavit; [clarent miraculis:] Victorinus autem Vicedominum loci paralyticum, per tres annos de lecto non surgentem, fecit orando incolumem. Maro vero morbo hydropis laborantem Procuratorem civitatis Septempedæ liberavit.

[20] Interea facientes sermonem ad populum docuerunt multos Christo credere, [factique Presbyteri,] & facti Presbyteri populum credentium ampliavere. Tunc diabolus replevit ira mentem Aureliani, & misit qui vario genere pœnarum interficeret eos. Nam Eutychen in media via diu cædi jussit, quamdiu spiritum exhalaret: [occiduntur: Eutyches diu cæsus,] cujus corpus rapuit populus Christianorum, & cum honore magno sepulto, in Christi nomine super eum basilicam fabricavit. Victorinum vero apud eum locum, qui Cotilias appellatur, ubi putentes aquæ emanant & sulphuræ, in ipsis capite deorsum per horas tres teneri jussit & iterum suspendi. Hoc per triduum pro nomine Christi passus Victorinus migravit ad Dominum. Jussit autem Aurelianus corpus ejus non sepeliri. [Victorinus super aquas sulfureas suspensus,] Et cum una die apud Cotylas jacuisset, venerunt, Amiternenses populi Christiani & rapuerunt eum, & in suum territorium transtulerunt atque ibi sepelierunt. Maronem vero misso amico suo, nomine Turgio, jussit duci & saxi ingentis pondere opprimi. Unde factum est, ut immanissimam petram, [Maro post ingentem petram portatam,] quam vix ad trochleam septuaginta homines pensare potuissent, super humeros ejus ponerent. Ipse autem S. Maro quasi leves paleas portavit eam per duo milliaria sanus, & in eo loco posuit, in quo orare consueverat. Et hoc factum omnis provinciæ populus admiratus, credidit Christo, & baptizatus est. Consularis

autem, accepta ab Aureliano potestate, interfecit eum. Populi autem excavaverunt petram quam humeris portaverat, & ibi sepelierunt eum, [interfectus.] & ecclesiam Christi fabricaverunt, in nomine ejus: in qua præstantur beneficia Domini, ad gloriam nominis sui usque in hodiernum diem.

ANNOTATA.

Cantabra, signa quædam militaria fuisse Romanis ex Minutio & Tertulliano est notum: quid ni similiter Cantabrum dixerint panem, non siligineum, quem solum urbs Romana etiam hodie novit ex pura farina; sed furfuribus, ut a mola venit, adhuc commista factum, cujus in militia & castris usus fuerit? panem secundarium seu militarem vocare etiam posses.

CAPUT VI.

Martyrium SS. Domitillæ, Euphrosynæ & Theodoræ Virginum: item Sulpitii & Serviliani.

[21] Factum est autem, postquam omnes Dei Sanctos tulit solatio Domitillæ Aurelianus, dixit ad Sulpitium & Servilianum, a juvenes illustres viros: Scio quia conlactaneas Domitillæ habetis sponas, [S. Domitilla Terracinam perducta,] id est, Euphrosynam & Theodoram virgines sapientissimas. Cum ergo Domitillam deponi fecero de insula ad Campaniam, istæ ad illam visitandi gratia vadant, & suasionem suam revocent ad gratiam meam animum ejus. Cum ergo deposita esset Domitilla de insula Pontiana ad Terracinam, & venissent ad eam Euphrosyna & Theodora, [Euphrosynam & Theodoram ad se missas,] invicem habuerunt gaudium magnum. Interea ad convivium dum venissent, prandentibus illis Domitilla jejuniis & orationibus vacabat. Tunc dixerunt ei conlactaneæ ejus: Modo quia nos prandemus & maritos accipimus, non possumus colere Deum tuum. Dicit eis

Domitilla: Cum habeatis vos sponso nobiles viros, quid faceretis si vellent vos ab amore eorum aliquæ ignobiles revocare suppressæque personæ, ut ipsi vos maritas acciperent? Respondentes dixerunt: Avertat hoc Deus a mentibus nostris. Quibus Domitilla ait: Ita & a mea mente, [instruit in fide Christiana,] quia magnum sponsum habeo, filium Dei, qui de cælo descendit, & promisit virginitatem diligentibus, se earum sponsum esse, quæ propter amorem ejus custodirent virginitatem, & dare eis vitam æternam: ita ut post exitum animarum earum introducat eas in thalamum æternum in cælis, & faciat eas gaudere cum Angelis, & inter flores aromatum in medio paradisi semper gratulari & sine fine in convivüs epulari. Cum hæc promitteret filius Dei, & nullus ei vellet credere, cæpit cæcos illuminare, leprosos mundare, omnes infirmitates curare, etiam mortuos suscitare; sicque factum est ut se verum Deum ostenderet & doceret, & omnes in eum crederent.

[22] Dicit ei Theodora: Fratrem habeo juvenem, quem nosti Herodem: hic ante istum annum oculorum cæcitatem incurrit: si verum dicis, in Dei tui nomine salva eum. Dicit etiam & Euphrosina: [cumque mutæ loquelam] Tu fratrem Romæ reliquisti cæcum; ego autem hic habeo filiulam nutricis meæ, quæ in ægritudine muta facta est, auditum quidem integrum habet, sed vox & sermo fugerunt ab ea. Et hæc dicens, fecit eam in ejus adhiberi conspectum. Tunc Domitilla prosternens se in oratione, diutissime flevit: exurgens autem expandit manus ad cælum, & dixit: Domine Jesu Christe, qui dixisti: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi; ostende verum esse testimonium meum. Et cum hæc dixisset, fecit signum Crucis super os mutæ, & dixit: In nomine Domini mei Jesu Christi loquere. Et statim emisit vocem magnam dicens, Verus Deus tuus, Domitilla, & omnia vera sunt quæ de tuo ore protulisti. Tunc miserunt se ambæ ad pedes ejus, [& cæco visum impetrasset,] &

credentes mysteriis Christi consecratæ sunt. Frater etiam Theodoræ adductus cæcus, Domitille, precibus recepit lumen & mentis & corporis. Universi autem viri & mulieres, qui Pagani ex Urbe venerant, [ipsas & omnes præsentis convertit,] sive servi sive ingenui, videntes hæc crediderunt Christo, & baptizati sunt. Et facta est domus, in qua manebat, quasi ecclesia.

[23] Factum est autem, & venit Aurelianus cum duobus sponsis, ipse tertius cum tribus organariis, ut quasi uno die trium virginum nuptiæ fierent. Sulpitius autem & Servilianus videntes mutam loqui, [credunt etiam earum sponsi Sulpitius & Servilianus,] & Herodem Theodoræ fratrem illuminatum; audientes autem omnia quæ dicta & facta fuerant, crediderunt. Quos cum Aurelianus instanter hortaretur, ut una die simul acciperent sponsas suas, Sulpitius & Servilianus prudentissimi homines dixerunt ei: Da honorem Deo, cujus virtute cæcum illuminatum conspicimus, & mutam loquentem videmus. Aurelianus autem non curans de his quæ illi loquebantur; fecit per potentiam suam includi in cubiculo Domitillam, ut securus faceret violentiam. Et positis organis, post cœnam, cœpit lætus saltare inter eos. Cui saltanti more solito nuptiarum, [Aurelianus saltans exspirat,] omnibus autem deficientibus, ille incessanter tamdiu saltavit per duos dies & duas noctes, quamdiu corruens exspiravit. Videntes autem quæ evenerant, omnes crediderunt.

[24] Frater autem Aureliani, nomine Luxurius, petiit ab Imperatore Traiano, [illi capite plectuntur,] ut hos omnes ad sacrificandum compelleret: qui si non consentirent, pœnis eos quibus vellet interimere. Unde factum est ut Sulpitium & Servilianum Præfecto Urbis Aniano traderet. Quos Præfectus confessos quod nuper facti essent Christiani, nolentes penitus ultra idolis immolare, decollare eos præcepit. Quorum corpora Christiani posuerunt in prædio eorum Via Latina milliario secundo,

in quo loco exuberat virtus eorum usque in præsentem diem.

[25] Posthæc Luxurius abiit ad Virgines Christi ad Terracinensium civitatem, [Sanctæ tres virgines comburuntur] & nolentes penitus idolis immolare, ablatis omnibus quæ habebant, in eodem cubiculo, in quo simul morabantur, clausit, & ignem imposuit. Altera namque die veniens sanctus Diaconus, nomine Cæsarius invenit corpora Virginum immaculata: in facies enim suas prostratæ, orantes Dominum, recesserunt. Quarum corpora sanctus Cæsarius in sarcophago novo simul condiens, in profundo terræ infodiens sepelivit.